Toespraak Wouter Bos op PvdA-congres in Utrecht, 22 februari 2003

Beste mensen,

Het is vandaag precies een maand geleden dat de kiezers kozen voor een nieuwe start. Een nieuwe start voor Nederland, een nieuwe start voor de PvdA. 2,6 miljoen kiezers gaven ons hun vertrouwen. Dat vertrouwen moeten we waarmaken. Dag in dag uit, 24 uur per dag, zeven dagen per week, 52 weken per jaar.

Geloof me, dat kan ik niet alleen en dat wil ik ook niet alleen. Mijn kamer hier beneden in de artiestenfoyer heet dan wel De Solistenkamer, maar zo doen we het dus niet meer. Kijk achter me, kijk naar de mensen om me heen: we doen het samen. We waren een team op 22 januari. We zijn een team op 11 maart. En zolang ik partijleider ben, blijven we een team.

De PvdA heeft zich het afgelopen half jaar vernieuwd. Op inhoud, mensen en ook in stijl. Veel kiezers vonden dat kennelijk de moeite waard en gaven ons op 22 januari een nieuwe kans. Ik heb al vaak gezegd, en ik zeg het hier weer: dan begint het pas! Nu moeten we doorpakken. En de vernieuwing echt gestalte geven. Niet alleen in de Tweede Kamer, maar ook in de provincie en in de Eerste Kamer.

Daarvoor hebben we opnieuw de steun van de kiezers nodig. Diezelfde kiezers die ons op 22 januari een vergunning gaven voor het bouwen aan een sterke en sociale samenleving, kunnen op 11 maart de eerste paal slaan.

Ik zeg tegen al die 2.6 miljoen kiezers van 22 januari: wat heb je er aan als de PvdA sterk is in de Tweede Kamer maar zwak in de Eerste Kamer? Wat heb je er aan als we een kabinet in elkaar onderhandelen waar we voor durven te tekenen omdat het Nederland echt sterker en socialer maakt, maar het keer op keer in een rechtse Eerste Kamer nederlaag op nederlaag leidt?

Daarom staan in de komende campagne de volgende vragen centraal. Ik zal die vragen stellen aan iedere kiezer die ik tegenkom en ik vraag het nu ook aan jullie:

Willen we dat het sterke en sociale geluid van de nieuwe PvdA harder doorklinkt in de provincie?

Willen we - net als in de Tweede Kamer - dat CDA en VVD ook in de Eerste Kamer hun meerderheid verliezen?

Willen we dat de nieuwe start voor Nederland ook echt realiteit wordt?

Ik wil dat allemaal. U ook. En elke kiezer die dat met ons wil gaan we overtuigen om op de PvdA te stemmen.

‘Hé, Bos, schiet het nou een beetje op met die formatie?’ Die vraag werd me de afgelopen weken veel gesteld op straat. Laat ik maar eerlijk bekennen: ik vroeg het mezelf ook af.

De verkenningsfase duurde lang. Dat is ook wel begrijpelijk als je bedenkt dat wij in de campagne hadden ingezet op een coalitie met het CDA. Daar kwamen we ook mee aan tafel te zitten dus voor ons was het allemaal niet zo moeilijk.

Maar bij het CDA was het een ander verhaal. Daar had men ingezet op een coalitie met de VVD en had men dus tijd nodig om te wennen aan een mogelijke coalitie met de PvdA.

Maar gaandeweg werd ook ik enigszins ongeduldig. Het land wordt al bijna anderhalf jaar niet bestuurd. Ondertussen worden de problemen met de dag groter.

Iedere maand komen er 29.000 nieuwe werklozen bij. Als je denkt aan de huishoudens die dat treft dan gaat het om een stad per maand. Een stad per maand die weer kennis maakt met het spook van de werkloosheid waarvan we dachten dat we die verdreven hadden.

Nog zo'n spook, de jeugdwerkloosheid. Ook daar dachten we vanaf te zijn. Maar het aantal jongeren zonder baan is in januari meer gestegen dan in het hele vorige jaar. Dat is onaanvaardbaar.

We kunnen dus geen tijd verspillen, No Time To Waste zoals het ons in de reclameblokken deze dagen toegeroepen wordt.

Er was niets mis met het motto van Balkenende: duidelijkheid en daadkracht. Maar het wordt wel tijd dat er eens een keer echt mee begonnen wordt.

Meerjarige afspraken met werkgevers en werknemers over loonmatiging, de WAO en investeringen in onderwijs en kennis.

Werkgelegenheid behouden en mensen stimuleren om aan het werk te gaan en aan het werk te blijven.

Hogescholen en universiteiten niet slechts zien als leerfabrieken maar ook als broedplaatsen voor innovatie en ondernemerschap.

Minder regels voor ondernemers, vooral in het Midden en Kleinbedrijf.

Het is niet echt moeilijk om dit lijstje uit te breiden met wat we allemaal willen. Maar wat wel moeilijk wordt, is het te doen met het geld dat we hebben.

Dat geld is er namelijk niet.

Net als aan het begin van de jaren '90 moet er een enorme bezuinigingsoperatie plaatsvinden. En net als aan het begin van de jaren '90 weten we hoe moeilijk dat juist voor de PvdA kan zijn.

Weglopen voor die verantwoordelijkheid zou ongetwijfeld de makkelijkste oplossing zijn. Maar wat voor boodschap geven we dan aan die 2.6 miljoen kiezers van een maand geleden? Leuk dat je op ons gestemd hebt, maar we laten het land bij nader inzien toch liever over aan CDA en VVD?

Fantastisch dat je vertrouwen in ons toonde, maar bij nader inzien durven we het toch niet aan?

Schitterend hoe jullie het weer zagen zitten in de PvdA maar weet je, zelf vonden we onze campagne eigenlijk te succesvol, regeren was eigenlijk niet de bedoeling dus vind je het goed

als we toch nog maar even in de oppositie blijven?

Die PvdA wil ik niet.

Hoe zou ik het moeten vertellen aan Cathy Wouterson-Krabbenbos die me het volgende mailtje stuurde:

Meneer Bos,

Ga als PvdA in godsnaam meeregeren. U bent gekozen, neem die verantwoordelijkheid dan ook. Samen sterk, maak dat waar en blijft niet aan de zijlijn staan. Neem deel aan de regering. Juist nu.

Ik zeg haar en ik zeg u dat ik wil vechten voor wat me dierbaar is in dit land. En ik wil vechten voor mensen die zelf niet kunnen vechten. Daar gaat het over in de formatie, daar gaat het over bij een nieuw kabinet, en die vechtlust zal ik opbrengen.

Zonder illusies en zonder naïviteit over hoe moeilijk het zal zijn. Er zal fors bezuinigd moeten worden, belastingen zullen omhoog moeten, we zullen door een paar heel moeilijke jaren heen moeten. Maar als de juiste prioriteiten worden gesteld, als de pijn eerlijk verdeeld wordt, als niemand aan de kant geschoven wordt, dan zal ik dat verdedigen.

Ik zeg dat ook omdat ik van de nood een deugd wil maken. We zouden als Partij van de Arbeid geen knip voor de neus waard zijn als we alleen maar iets kunnen betekenen voor de zorg, de veiligheid en het onderwijs op het moment dat er bakken geld klaar staan. En natuurlijk, ook ik weet dat er problemen zijn die je niet zonder geld kunt oplossen.

Maar er is meer. Er is bouwfraude, HBO-fraude en zorgfraude. Er gaan massa's extra geld naar de politie en toch worden er niet meer misdaden opgelost. Het armoedebeleid slurpt geld op maar niemand kan precies zeggen of het geld eigenlijk wel goed terecht komt.

Moet dat ons een zorg zijn?

Ja, dat moet ons een zorg zijn. Allereerst omdat het om uw geld en uw zorg, veiligheid en onderwijs gaat. Maar vooral ook omdat juist wij, als partij die pleit voor een sterke overheid, als geen ander de taak hebben om er voor te zorgen dat het geld goed terecht komt.

Gore en Clinton noemden het ooit Reinventing Government. Ook wij zullen besturen en regeren opnieuw uit moeten vinden.

Minder bureaucratie, geen enkele ruimte voor fraude.

Echt decentraliseren, niet alleen naar provincies en gemeenten, maar ook naar buurten en wijken.

Minder regelen maar meer overlaten aan de professionals in de zorg, het onderwijs en de veiligheid. Maar de boel dan wel opengooien zodat we precies zien wat er gebeurt en er ook afgerekend kan worden.

Een van de redenen dat ik denk dat de formatie kans van slagen heeft, is dat er juist bij dit soort vraagstukken sprake kan zijn van gemeenschappelijke gedachten bij PvdA en CDA. Als er iets is dat onze gemeenschappelijke missie in een volgend kabinet zou kunnen bepalen, dan is het de door ons allebei gevoelde behoefte, nee noodzaak, om Nederland niet uit elkaar te laten vallen.

In mensen die wel betaalbaar kunnen wonen en mensen die dat niet kunnen.

In mensen die wel de zorg die ze nodig hebben voor zichzelf kunnen regelen en mensen die dat niet kunnen.

In mensen die meedoen en mensen die langs de kant staan.

In eerste klas Nederlanders en tweede klas Nederlanders, in wit en zwart.

Juist omdat PvdA en CDA ieder in hun eigen tradities iets hebben met gemeenschapszin, denk ik dat we er uit moeten kunnen komen.

Ik heb er dus ook echt vertrouwen in dat we de komende week echt een stap verder komen in de formatie. Zeker nadat ik afgelopen woensdagavond met Jan Peter Balkenende heb gegeten. Jullie hebben het uitgebreide verslag misschien al in de krant gelezen. Zelfs het menu bleef niet geheim: Tournedos voor Jan Peter Balkenende en Gado Gado voor mij. Even voor de geschiedschrijving: van mij kan de media die informatie niet hebben, want als vegetariër wist ik natuurlijk niet dat het stuk vlees op zijn bord een Tournedos was.

Veel belangrijker is natuurlijk dat ik bij Jan Peter Balkenende de bereidheid proefde om er ook echt iets van te maken. Natuurlijk, bij het CDA leven de beelden van een arrogante PvdA, en welke beelden er bij ons leven over het CDA, hoef ik u niet te vertellen. En toch, willen we er uit komen, dat zeiden we ook tegen elkaar, dan moeten we die beelden nu vergeten. We moeten het hebben over de problemen van Nederland, we moeten kijken naar wat we gemeenschappelijk hebben en we moeten aan de slag.

En laten we niet wachten tot 11 maart voor we resultaten boeken. Dan hebben al die mensen hier op het podium er ook nog wat aan.

Waarom, zo vraag ik Jan Peter Balkenende, maken we de komende week geen afspraken over hoe we het platteland vitaal houden en voorkomen dat veel jonge mensen naar de steden wegtrekken? Laten we afspreken dat er mogelijkheden komen voor gemeenten om voor eigen behoefte te bouwen maar laten we dan ook afspreken dat we de Huisvestingswet zo wijzigen dat die woningen alleen voor mensen zijn die aan de gemeente gebonden zijn en niet voor rijke stedelingen die luxe in het groen willen wonen.

Waarom, zo vraag ik Jan Peter Balkenende, maken we de komende week geen afspraken over de besteding van het Kwartje van Kok? Zodat onze partijgenoten in Friesland de boer op kunnen in de wetenschap dat die Haak rond Leeuwarden er komt, en onze partijgenoten in Gelderland weten dat het er eindelijk van komt met De Grenzeloze Veluwe?

Waarom, zo vraag ik Jan Peter Balkenende, maken we de komende week geen afspraken om de woningbouw en stadsvernieuwing in Nederland weer op tempo te krijgen? We schrappen de geplande bezuinigingen op de

stadsvernieuwing en we zorgen dat het geld van rijke woningbouwcorporaties eindelijk ook eens ten goede komt aan arme corporaties.

En, ja Marnix, daar komt ie, waarom maken we niet een afspraak over het wegwerken van de wachtlijsten in de jeugdzorg als onderdeel van een offensief tegen onveiligheid en overlast dat niet alleen stevig, maar ook evenwichtig is?

Maar goed, ik ben niet naïef. Ik weet dat kiezers op 11 maart naar veel meer zullen kijken dan alleen dit soort onderwerpen. Ze zullen ons kritisch volgen op alles wat speelt, ook als het over de grenzen ligt.

Afgelopen week hebben Bert Koenders en ik het debat in en met de partij opgezocht om over Irak te praten. En dat zullen we blijven doen, hoe moeilijk dat vaak ook is.

In de kwestie Irak heeft de PvdA altijd een eigen lijn gevolgd: wij staan niet achter Bush en de VS, maar achter Kofi Annan en de VN. Dat is een andere positie dan Groenlinks en de SP die ieder militair ingrijpen onder iedere omstandigheid uitsluiten, ongeacht wat de wapeninspecteurs aantreffen en ongeacht wat Saddam Hussein allemaal uitspookt. Die positie van Groenlinks en de SP is een positie die zelfs Duitsland in de laatste Europese top verlaten heeft.

Maar wat we ook niet willen doen is wat de Nederlandse regering deed. Eerst klakkeloos achter de VS aanlopen, vervolgens opschuiven in de richting van de PvdA en benadrukken dat een tweede VN-resolutie wenselijk is, dan toch zogauw Jack De Hoop Scheffer Powell in zijn buurt weet toch weer in de oude fout vervallen, maar inmiddels gelukkig toch weer het VN-spoor volgen.

De PvdA wil dat tot de laatste snik alles in het werk wordt gesteld om een oorlog te voorkomen. Oorlogen maken vaak meer kapot dan ze oplossen. Het moet daarom altijd het laatste redmiddel zijn. We mogen nooit geloven in de onvermijdelijkheid van

oorlog.

Er zijn mensen die zeggen dat we ons laf achter de VN verschuilen, en dat we dus geen eigen standpunt hebben. Tegen die mensen zeg ik: vergis je niet, het is alleen maar dankzij de VN dat er nog geen oorlog is. En het is alleen de VN die kan voorkomen dat de Amerikanen in hun eentje bepalen of er wel of geen oorlog komt.

laten we dus blijven investeren in de rol van de Verenigde Naties en de wapeninspecteurs. Niet om te schuilen, maar omdat het de oorlog tot nu toe voorkomen heeft en de enige manier is om er voor te zorgen dat het zover niet komt.

Op 11 maart zullen we onze 2,6 miljoen kiezers wederom vragen om hun vertrouwen. Zodat we niet alleen door onze inspanningen in de Tweede Kamer en in een eventueel kabinet, maar ook in de 12 provincies en in de Eerste Kamer de samenleving sterker en socialer kunnen maken.

Een paar weken geleden heb ik in Amsterdam een uniek project mogen openen, de Warmline, een telefoonproject van en voor mensen met een psychiatrische achtergrond, dat ervoor zorgt dat zij ook in de

weekends steun bij elkaar kunnen vinden. Een project waarbij de menselijke maat centraal staat, dat mensen een steuntje in de rug geeft en ze daardoor in staat stelt vorm te geven aan hun leven. Het project was mogelijk gemaakt door een subsidie van de provincie Noord-Holland.

Laat dus niemand zeggen dat de provincies nergens over gaan. En laat niemand zeggen dat het niet uitmaakt hoe sterk partijen in de provincies vertegenwoordigd

zijn.

Ook deze 12 provinciale lijsttrekkers die hier om mij heen staan kunnen samen met hun collega's mensen perspectief bieden in deze onzekere tijden. Ook zij willen aan de slag op het gebied van wonen, werk en inkomen. Bebouwing versus natuur. Auto's, bussen en treinen. Kortom alles waar mensen tegenop lopen, wat ze hoop of wanhoop brengt, wat hun dagelijks leven bepaalt. Het gaat dus ergens om.

Neem het plan voor de jeugdzorg van alle 12 lijsttrekkers, een initiatief van Marnix Norder, onze lijsttrekker in Zuid-Holland. Als je de jeugdcriminaliteit een halt wilt toeroepen dan ben je er niet met alleen repressie, maar dan moetje ook preventief te werk gaan. En dus; investeren in jeugdzorg. Waar zitten de Zuid Hollanders..? Succes Zuid-Holland, succes Marnix Norder!

Neem de inzet van Noord-Holland voor de levensloopbestendige woningen voor ouderen met goede zorg op maat. Succes Noord-Holland, succes Marleen Barthl

Neem de aanpak van kleinere regionale knelpunten in het verkeer. Bijvoorbeeld in Zeeland. Waar de PvdA heeft voorgesteld een aparte afslag op de A 58 te maken die ervoor kan zorgen dat ambulances sneller bij het Oosterscheldeziekenhuis zijn. Succes Zeeland, succes Gert de Kok!

Neem het openbaar vervoer op het platteland, bijvoorbeeld in Groningen. Waar de PvdA belbussen, WVG-taxi's en ziekenvervoer flink wil verbeteren. Succes Groningen, succes Mare Galon!

Neem de inzet van de PvdA Drenthe om mensen te helpen die een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Door het aantal plaatsen bij de sociale werkvoorziening uit te breiden. Succes Drenthe, succes Alie Edelenbos!

Neem Friesland. Waar de PvdA zich inzet voor projecten die zorgen voor aanvullende werkgelegenheid, zoals het Friese 2000-banenplan. Succes Friesland, succes Anita Andriesen!

Neem Gelderland. Waar de PvdA met het grenzenloze Veluweplan wil zorgen voor het herstel van het grootste aaneengesloten natuurgebied van ons land. Succes Gelderland, succes Piet Bijl!

Neem Flevoland. Waar Almere staat voor een grote uitbreiding, waardoor werk, werk, werk wel voorop moet staan, alleen al om te zorgen voor minder woon/werkverkeer. Succes Flevoland, succes Laura Bouwmeester!

Neem Noord-Brabant. Booming Brabant! Waar de PvdA zich sterk maakt voor investeringen in het vmbo en het mbo. Dè motoren die de Brabantse kenniseconomie draaiende houden. Succes Noord-Brabant, succes Ruud Severijns!

Neem Limburg. Waar de PvdA het gevaarlijke spoorwegemplacement in Venio wil uitplaatsen, zodat ruimte wordt gemaakt voor stedelijke ontwikkeling. Succes Limburg, succes Odile Wolfs!

Neem Overijssel. Waar de PvdA een eind wil maken aan het grote probleem in Nijverdal, waar de N35 en de spoorlijn Zwolle-Almelo dwars door het dorp heenlopen. Succes Overijssel, succes Jan ter Schegget!

Of neem de provincie waar we vandaag te gast zijn. Utrecht. Waar de PvdA niet terugschrikt voor experimenten met gratis OV op bepaalde lijnen of tijdstippen. Succes Utrecht, succes Bas Lefering!

De PvdA kan het verschil maken. Daar ga ik de kiezers van overtuigen. Door ze de komende twee weken op te zoeken in alle 12 provincies. Samen met mijn 41 collega's uit de Tweede-Kamerfractie.

En denk nou niet dat we na 11 maart niet meer terugkomen. De afgelopen twee dagen zijn we met de fractie bij elkaar geweest om te praten over hoe we de inhoudelijke en organisatorische vernieuwing kunnen vormgeven. Hoe we er bijvoorbeeld voor kunnen zorgen - met alle onzekerheden van dien - dat we elkaar wat meer vrijheid geven en van de fractie een vrijplaats maken voor intern debat, want dat is wel eens anders geweest. Maar ook hebben we afspraken gemaakt over hoe we als fractie meer in de regio's aanwezig kunnen zijn en ik zeg hier wat ik ook de afgelopen dagen tegen mijn collega's heb gezegd: fractieleden die hun tijd minder in Den Haag en meer in de regio besteden, zullen zich door mij gesteund weten.

Want alleen zo kunnen we onszelf continu voeden met wat er leeft en een echte volksvertegenwoordiger zijn.

Allemaal niet makkelijk maar de eerste stappen zijn gezet. Ik moet u wel opbiechten dat we nu al met een traditie van de sociaal democratie hebben gebroken: het was namelijk gezellig!

Op 11 maart kiezen de mensen hun volksvertegenwoordigers in de provincies en in de Eerste Kamer. We mogen trots zijn op onze lijsttrekker van de Eerste Kamer. Een lijsttrekker die gekozen is door meer dan 80 procent van de leden. Dan past mij enige nederigheid want daarin heeft hij mij ruimschoots verslagen. Een goed politicus, een aansprekende persoonlijkheid. Wie zegt ons dat na? Geen enkele partij, want er is maar één Johan Stekelenburg.

We hebben nog 17 dagen om campagne te voeren. Om opnieuw het vertrouwen te vragen van minstens 2,6 miljoen kiezers. Dat is dus minstens 150.000 kiezers per dag. We hebben geen tijd meer te verliezen.

17 dagen om met Meer Rood op Straat te zorgen voor Meer Rood in de Provinciale Staten.

17 dagen om ervoor te zorgen dat CDA en VVD hun meerderheid in de Eerste Kamer verliezen.

17 dagen om te laten zien dat 22 januari geen mazzeltje was.

Geen tijd te verliezen.

We gaan er letterlijk nu aan beginnen.

Met jullie voor jullie aan de slag.